

PRIVIRE ASUPRA ANTICHITĂȚILOR PREISTORICE ALE ROMÂNIEI

STAȚIUNILE PREISTORICE

STAȚIUNILE DIN MOLDOVA ȘI DOBROGEA

Unul dintre județele cele mai bogate în stațiuni preistorice este de sigur județul Iași. Nu mai puțin de opt localități din acest județ au dat la iveală rămășițe preistorice, dintre cari însă cea mai interesantă și mai bine cercetată este stațiunea de la Cucuteni. Pe podișul «Cetățuia» din acest sat se găsesc armele unei cetăți de pământ, de forma unui oblong neregulat, de vreo 160^m de lung și 80^m de lat. Stratificațiunea terenului dintr'însa este următoarea: pământ arabil cam 30 cm. grosime; sub acesta un strat de lut amestecat cu nisip, pietre, cenușă, cărbuni, prezentând «din distanță în distanță niște pete roșii, cari au aspectul unor insule, compuse din pământ ars». În aceste insule se găsesc cele mai multe resturi de cultură. Mai jos de acest strat este terenul calcaros, cum se găsește de altfel la baza taturilor dealurilor din apropiere.

În urma săpăturilor îndelungate și sistematice întreprinse în această stațiune de către Beldiceanu și Bațureanu, s'au găsit o mare cantitate de obiecte preistorice, cari se grupează în următoarele categorii:

a) Arme și unelte; aceste sunt de silex de gresie și de os. Toate cele de piatră sunt lustruite și prezintă o mare varietate de forme, ca topoare, ciocane, săgeți, cuțite, râșnițe, bule pentru sfărâmarea grăunțelor, lustruitoare, dălțițe, purtând aproape toate arme de întrebuințare. De asemenea s'a scos un număr foarte mare

de așchii și nucleee de silex și gresie. Cele de os sunt și ele lustruite și se compun din ciocane, sale, ace și obiecte de podoabă.

b) Vasele sunt de lut și cași în alte stațiuni, parte fabricate dintr'o pastă dură de pământ neales, amestecat cu fărâmatari cuarțoase, parte dintr'un material cu mult mai fin și lucrate cu îngrijire. Vasele de categoria întâi par a fi lucrate cu mâna și au ca ornamente brăie de adâncituri lungărețe sau treiunghiulare făcute cu un obiect ascuțit și dispuse în jurul gâtului vasului, sau adâncituri făcute cu sfoara și aranjate în formă de careuri, sau brăie înguste ornate cu sgârietari mici perpendiculare, sau grupuri de zgârietari mai lungi și paralele, dispuse în formă de zig-zag pe gâtul sau pântecul vaselor, sau în fine impresii făcute cu degetul ori cu unghia. Vasele din această categorie sunt rău arse, de aceea s'au păstrat mai mult în stare de cioburi.

Dimpotrivă vasele de pastă fină sunt bine arse, au ornamente de linii drepte și curbe, câte odată chiar ornamente în relief ce par a fi făcute cu un tipar, de oarece se repetă de mai multe ori —un fel de terra sigillata. S'au găsit și vase zăgrăvite, cu ornamente liniare, în special spirale și chiar cu figuri de plante și animale; fondul lor este de regulă roșu-gălbui, iar figurile negre. Sunt și ornamente galbene pe fond închis și rar de tot ornamente pe fond alb. Unele vase sunt zăgrăvite și pe din lăuntru.

Formele și mărimile vaselor sunt foarte variate; unele au toarte, altele mânuși, al-

tele însă în locul acestora au câte două sau patru găuri.

c) Din lat sunt fabricate și anamite anelate și podoabe ca piramide, gresăți rotunde pentru țesut și pescuit, capete de fuse, linguri, amulete și mărgel.

d) Tot din lat sunt lucrați și idoli cari se prezintă sub două forme: idoli în formă de animale și idoli de formă omenească.

Idolii în formă de animale reprezintă mai ales boi, oi, câini, porci și cerbi. Mulți au formele genitale foarte pronunțate. Idolii de formă omenească au părțile corpului bine distincte, așa că li se recunoaște cu ușurință sexul. Cei de sex bărbătesc se caracterizează prin falus și câte odată printr'o eșarpă ce merge de pe umărul drept la coapsa stângă; cei femeiești se recunosc după mamelele foarte dezvoltate și triunghiul genital. Unii se termină într'un vârf ascuțit, pentru a-se putea înfige în pământ, alții printr'o umflătură plană, pentru a-se așeza pe o suprafață plană, alții în sfârșit au la cap și la umeri una sau mai multe găurele pentru a fi atârnați. Corpul idoliilor de formă omenească este ornat cu dangi paralele, care în anamite părți ale corpului formează diferite figuri; adeseori aceste dangi sunt zugrăvite cu roșu.

Pe lângă aceste figuri omenești s'au găsit altele mai mici, lătărețe și cu găurele pentru a fi atârinate. Unele reprezintă numai bustul, au ochii foarte mari, iar în loc de nas o proeminență lungă, încovoiată în jos, ce-ți face impresia unui cioc de bufniță.

Alături de aceste rămășițe culturale s'au mai găsit la Cucuteni bucăți de pământ ars amestecat cu pae, năle carbonizate — probabil arme din pereții locuințelor — mobile de cenușă, silexuri arse și cioburi topite în foc, schelete de oameni și o mulțime de oase de animale, mai ales de cerb. În stratul superior s'au găsit câteva brățări și fibule de bronz, pe cum și câteva obiecte de fier.

Stațiunea dela Cucuteni deși îndelung cercetată de cei doi profesori ieșani, nu a fost complet dezgropată; astăzi face acolo săpături canosecatul arheolog german Ed. Schmidt, care însă nu a publicat încă rezultatele la care a ajuns.

Nu departe de Cucuteni, la Băiceni s'a descoperit o altă stațiune, care prezintă aceeași cultură, dar în schimb cuprinde foarte numeroase urne pline cu cenușă și oseminte. Din acest fapt s'a dedus că aci era necropola stațiunii Cucuteni, părere care în lipsa unor cercetări mai întinse, încă nu s'a verificat.

Tot în apropierea Cucutenilor, la Stroești, a găsit Beldiceanu o stațiune cu o cultură foarte asemănătoare. Armele și aneltele sunt tot de silex și gresie lustrate; ceramica prezintă aceleași tipuri ca și la Cucuteni, vasele sunt anele din pastă dură, altele mai fine, zugrăvite cu linii și dangi roșii; ele au însă drept caracteristică mânași, cari reprezintă capete de animale.

O cultură identică cu cea dela Cucuteni a dat la iveală și stațiunea Belcești din județul Iași. În special idoli de formă animală nu s'au găsit decât numai în aceste două stațiuni. De asemenea s'au mai găsit arme preistorice în acest județ la Movila lui Andrei, pe care au despiciat-o aceiași cercetători ieșani, descoperind într'însa un schelet de om, o oală rudimentară cu cenușă și două obiecte de silex; precum și la Sârca, Mironeasa și Ceplenița, dar localitățile acestea n'au fost decât foarte puțin cercetate, așa că nu avem informațiuni mai amănunțite asupra lor.

În județul Suceava s'au găsit până acum vreo nouă stațiuni preistorice, cari în parte au fost cercetate de Beldiceanu și Bațareanu. La Pretești se află pe muchea unui deal o stațiune care prezintă următoarea stratificațiune: pământ arabil de 20—30 cm., sub el un strat de pământ ars și cenușă de 30—45 cm., în care se găsesc arme de cultură, pe armă un strat de argilă și pietriș. Obiectele găsite constau din arme și aneltele de piatră bine lustrate, ca topoare și ciocane de gresie, cațite și răzătoare de silex; piramide și capete de fuse, linguri și mărgel de lat și idoli întocmai ca cei dela Cucuteni.

La Rădășeni în același județ, pe una din terasele cari domină satul, se află o altă stațiune, al cărei teren se compune dintr'un strat de pământ arabil de 40 cm., sub acesta un strat de 25—75 cm. de pământ ars, amestecat cu cenușă, cărbuni și pietriș, în

care se găsesc rămășițe de cultur. Acestea sunt arme și unelte de gresie și silex; idoli de lut de aceeași formă ca cei dela Cucuteni, dar mai bine lucrați; vase de lut în cea mai mare parte foarte mici — de 4-8 cm. înălțime — mai dure și mai fine, aceste din urmă zugrăvite. S'au găsit și oase de animale, cari n'au fost însă determinate; oseminte omenești nu s'au găsit.

O cultură asemănătoare tradează obiectele găsite în mica stațiune de lângă Dolhasca, tot în județul Suceava, pe când într'altă stațiune din apropiere, numită Basaraba, cultura e cu mult mai înaintată. Aci obiectele de piatră alternează cu cele de bronz, iar ceramica pare superioară celei dela Cucuteni. Topoarele de gresie, caștile și săgețile de silex sunt foarte bine lucrate, iar alături de ele s'au găsit două toporașe de bronz, două vârfuri de lance, o seceră și două fragmente de brățări, toate de bronz.

Topoarele de bronz au mânerul găurite pentru a se fixa coada și câte o toartă pentru înțepenirea ei; vârfurile de lance sunt unul în două, altul în trei muchi, având fiecare câte o gaură mică în partea unde se înfigea coada, în scop de a o putea fixa printr'un cai. Secera de bronz s'a găsit ruptă în patru bucăți, știrbite în mai multe locuri; mânerul ei are trei găurile pentru fixarea cozii prin caie.

În acest județ s'au mai găsit arme preistorice la Stirbăț și Părăul Glodului, dar nu posedăm nici o informație asupra lor. De asemenea pe harta lui Tocilescu sunt indicate ca stațiuni de acest fel Buciameni, Uideștii și Stolniceni.

Dintre stațiunile preistorice descoperite în județul Vaslui cea mai importantă este Rafaila. Puținele săpături făcute aci de Beldiceanu și Bațureanu au dat la iveală numai obiecte de aramă și bronz. Aceste sunt: un topor de aramă, îngust la tăiș, cu un mâner gol pentru înfigerea cozii și cu o toartă pentru înțepenirea ei; o fibulă mare de o jumătate de metru, lucrată din fier gros de bronz, îndoit la cele două capete în două spirale, cu cercuri de 9 cm. în diametru. Aceste spirale se leagă ca alte trei fire de bronz, cari la rândul lor formează câte patru spirale mai mici îndrep-

tate parte în sus, parte în jos; în sfârșit două fibule mai mici și câteva vârfuri de săgeată, de aramă și de bronz.

Dacă la Rafaila avem a face cu o stațiune mai nouă, din vrâsta bronzului, în schimb la Mănteni, din același județ, a găsit d-l Gh. Diamandi armele unei stațiuni care nu conținea decât arme și unelte de piatră, de o fabricațiune poate mai veche decât a celor dela Cucuteni.

Stațiuni cari tradează o cultură superioară celei dela Rafaila s'au găsit în județul Fălciu la Stoeșești, Moșna și Roșiști-Idrici. În «vase de lut bine arse, lustrate și trase la roată», d. Gh. Diamandi a găsit la Stoeșești «oseminte omenești arse și fibule de fier». De asemenea în celelalte două localități s'au găsit unelte de fier de forme primitive.

În sfârșit în județul Botoșani, într'o movilă de lângă satul Salcia, a găsit d-l Gh. Diamandi mai multe schelete la un loc, având arme de piatră foarte bine lustrate; iar într'o altă movilă dela Ichimeni, județul Dorohoi, Beldiceanu a dat peste oase de oameni și de animale, ce n'au fost determinate, o seceră de călărit colosală lucrată din fier și mai multe fibule de fier.

Pentru a completa tabloul localităților preistorice din Moldova adaug că pe harta lui Tocilescu mai sunt arătate armătoarele: în județul Dorohoi, Mamornița, Ținteni, Hudești și Losna; în județul Botoșani: Ștefănești, Hârlău, Deleni, Găureni și Bivolari; în județul Roman: Trifești, Tabăra și orașul Roman; în județul Neamțu: Negriștii și Poiana lui Chirilă; în județul Bacău: Răcăciani, Râpele, Brătîla, Bărsănești, Glodurile, Enăchești și Blăgești, în Putna: Vărsătura-Odobești, Domnești și Cârlișele; în județul Tutova: Fundul Tutovii și Buda; în județul Tecuci: Poiana, Cosmești și Homocea, iar în Covurlui: Pechea și Pisca.

Cât privește Dobrogea, în nisipurile Deltei, aproape de Caraorman (jud. Tulcea) s'au găsit numeroase săgeți de bronz, foarte frumos turnate și în mărime de 4 cm. Unele din ele sunt lungărețe, în trei muchi și fiecare muche terminată în câte un dinte foarte ascuțit; altele sunt ovale, tot în trei

muchi, dar la bază au un singur dinte mai mare, întors cu vârful în jos. Și anele și celelalte au mânerul găurit pentru a-se înfinge bățul săgeții; acesta însă probabil se lega de mâner, căci nu există găuri pentru fixarea lui prin cuie. Caracteristica acestor săgeți este că sunt foarte fragile. În același județ, la Niculițel, aproape de străvechiul vad al Dunării, d. D. Ionescu a dat de urmele unei stațiuni preistorice, din care fără a face încă cercetări amănunțite, a cules câteva silexuri, în special un foarte frumos ciocan lastruit și găurit, care a fost găsit rapt în două bucăți. Forma lui elegantă și tehnica cu care este lucrat, îl pun între cele mai frumoase anele neolitice găsite în țara noastră. Obiecte preistorice s'au mai găsit în împrejurimi la Luncașița și Garvăn.

În dorința de a nu omite nici una din localitățile, cari au furnizat până acum obiectele preistorice, amintesc că în muzeul gimnazial din Târgu-Jiu se află un număr de topoare și cioane de piatră, găurite și negăurite, culesse din următoarele locuri din județul Gorj: Aninoasa, Andreești (Valea Dealului), Dealul Licariciului, Tarburea, Roșia de Âmaradia, Dănești, Vierzari, Peșteana, Bumbestii de Jiu, Vârtop, Voitești, Ciuperceni și Bălănești. De asemenea în revista Neamul Românesc Literar (1910, p. 752) se arată, că pe teritoriul satului Bălcești județul Argeș, s'au găsit topoare de piatră. În sfârșit d. G. M. Murgoci mi-a indicat ca stațiune preistorică satul Bereeni din județul Buzău.

Faptul că am înșirat un număr atât de mare de localități, cari au dat la iveală antichități preistorice, nu însemnează că le consider pe toate ca adevărate stațiuni. Se poate că în unele proveniența obiectelor preistorice se datorește numai întâmplării, fără ca să fi fost acolo numai decât așezări omenești; se mai poate ca altele să fie așezări mai noi, ai căror locuitori însă întrebau obiectele preistorice, moștenite de la străbuni, ca talismane sau simboluri, etc. Chestiunea nu se va lămuri decât după ce se vor face săpă-

turi sistematice în toate aceste localități.

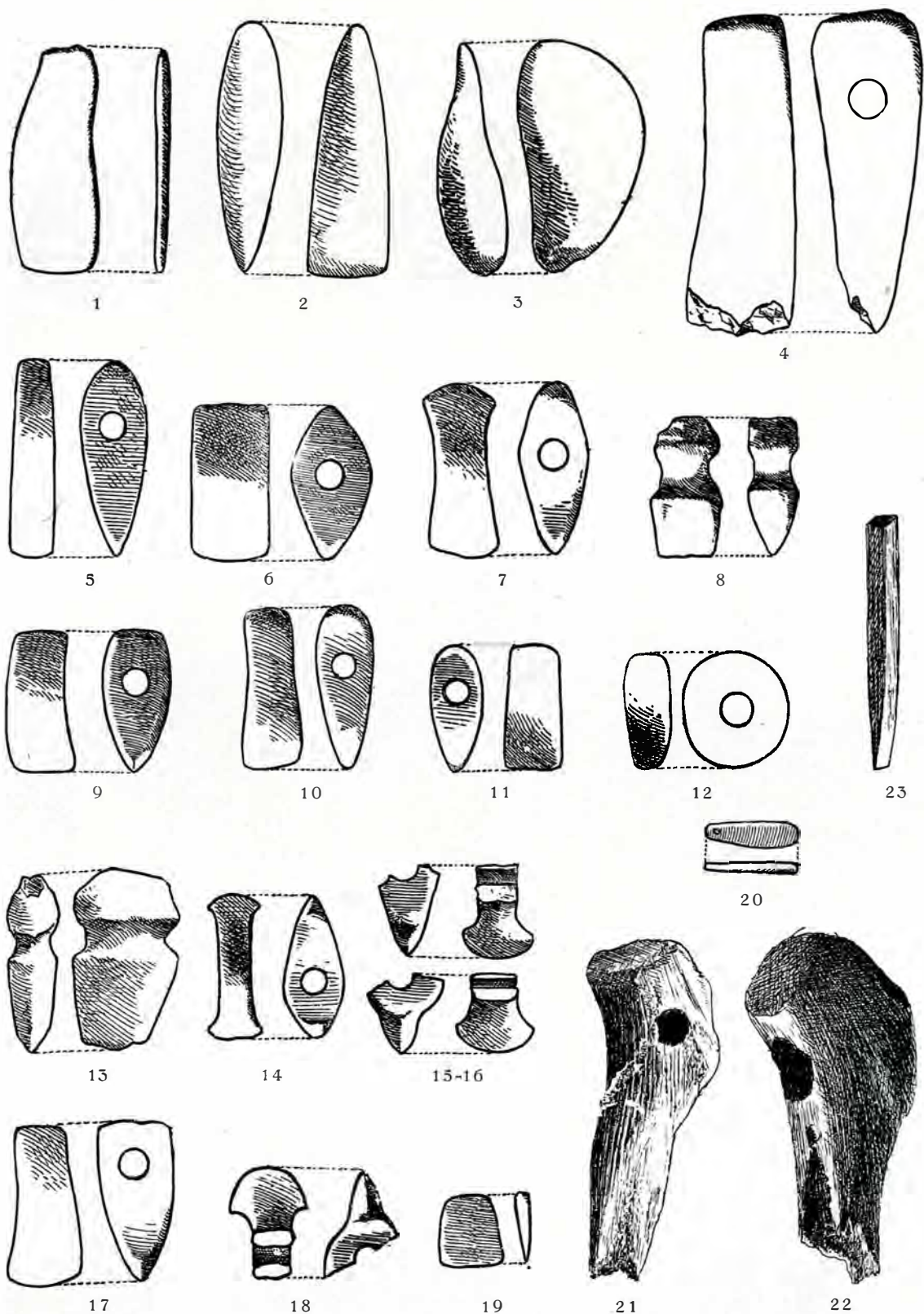
De altă parte să nu se creadă că avem astăzi la îndemână toate sau măcar cea mai mare parte din obiectele găsite pe teritoriul țării noastre. Dimpotrivă cele mai multe au dispărut sau sunt inaccesibile, iar puținele conservate sunt împrăștiate în diferite colecțiuni publice și particulare. Dintre aceste colecțiuni multe nu prezintă garanții destul de serioase în ce privește proveniența obiectelor.

Marea colecțiune a lui Boliac se găsește închisă încă de la moartea lui (1880) din cauza unui interminabil proces; de altfel asupra originii unora din obiectele ce conține Odobescu ridicase de mult obiecțiuni. Colecțiunea Papazoglu, care suferă și mai mult de acest defect, s'a împrăștiat, iar frumoasa colecțiune a lui Bațureanu, pe care am văzut-o de două ori înainte de moartea lui, este și ea inaccesibilă.

În Muzeul de antichități din București se păstrează o sumă de obiecte preistorice găsite în țară, dar nu se cunoaște cu siguranță decât proveniența unora din cele de la Moșna, Predeal, Sinaia, Mănești, Ciolănești din deal și cele găsite în 1885 la Cucuteni. Colecțiunile publice din Iași, cum sunt colecțiunea Universității, a Institutului geologic și a Societății medicilor și naturaliștilor posed numeroase antichități preistorice din stațiunile Moldovei, dar sigure sunt numai cele de la Cucuteni. De asemenea Muzeul gimnazial din Târgu-Jiu are mai multe obiecte de acest fel din Oltenia; proveniența celor mai multe e sigură.

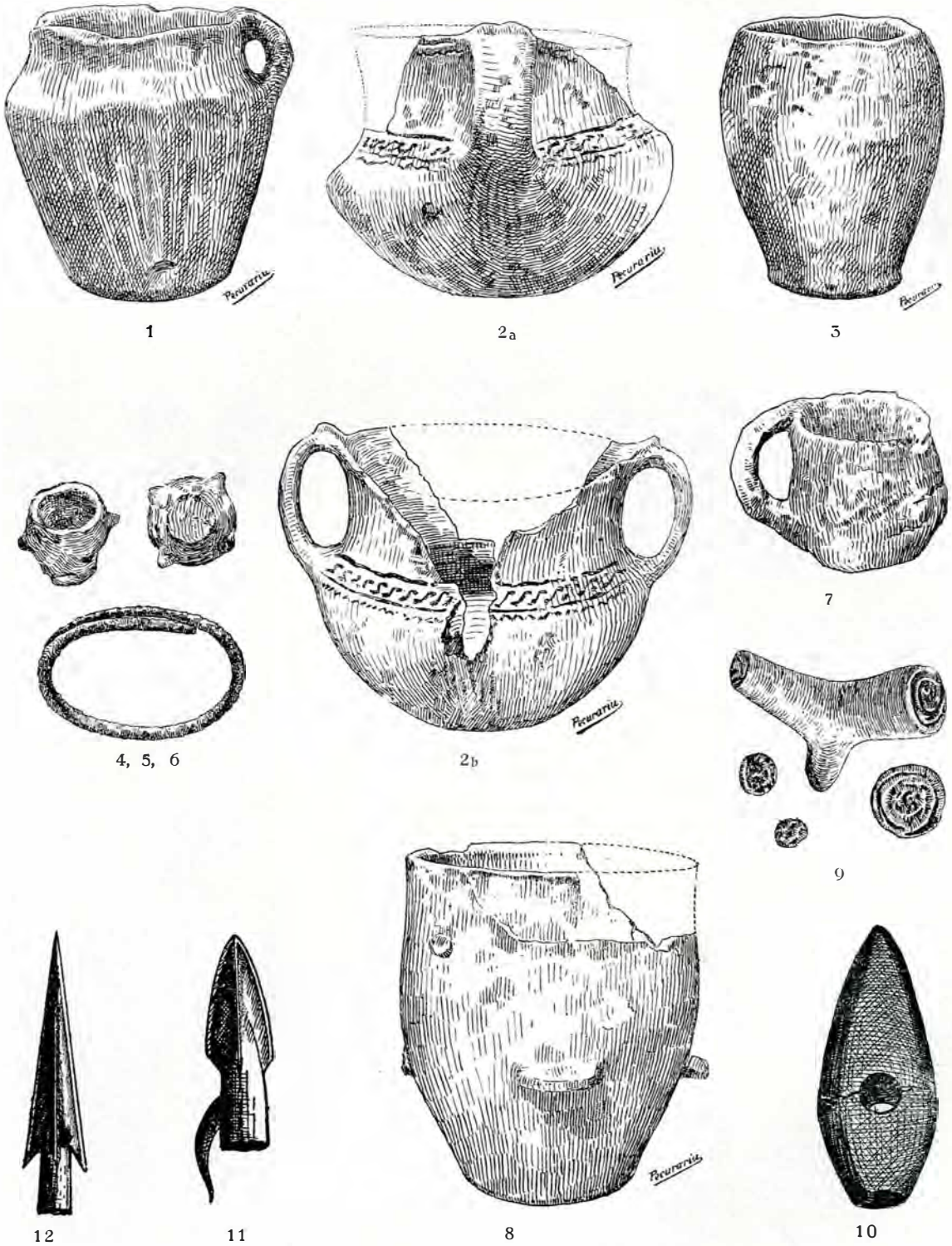
Dintre colecțiunile particulare cele mai însemnate și pe cari le-am putut vedea sunt colecțiunea d-lui D. Batealescu, care cuprinde mai ales obiecte preistorice din Teleorman și Muscel, a d-lui Dr. Antipa cu obiecte din Ilfov și a d-lui Gh. Diamandi cu obiecte din câteva stațiuni moldovenești. În sfârșit trebuie să amintim, că multe antichități preistorice din țara noastră au fost trimise muzeelor din străinătate, mai ales Muzeului de etnografie din Berlin.

CONST. MOISIL

Antichități preistorice din România.

1—19 : Ciocane și topoare de piatră din Gorj (col. Muzeului din T.-Jiu). 20 : Piatră de ascuțit (aceeaș colecție). 21—22 : Ciocane de os dela Cucuteni-Iași (col. Muzeului de istorie naturală din Iași). 23 : Daltă de silex din Deleni-Botoșani (aceeaș colecție). Toate reduse la $\frac{1}{4}$ din mărimea naturală.

Antichități preistorice din România.

1—3 : Ceramică dela Căscioarele-Ilfov (col. Dr. Antipa). 4—9 : Ceramică și brățară de bronz dela Spanțov-Ilfov (aceeaș colecție). 10 : Ciocan de silex dela Niculițel-Tulcea (col. D. G. Ionescu). 11—12 : Săgeți de bronz din Delta Dunării (aceeaș colecție). Toate, afară de săgeți, reduse la $\frac{1}{4}$ din mărimea naturală.